

Ehdotus kriteereiksi toimenpidesitoumuksille

(päivitetään kun sitoumusasiakirja on lopullisessa muodossaan)

Toimenpidesitoumusten on:

1) Oltava vision mukaisia: ”Luonnon kantokyvyn rajoissa hyvinvoiva Suomi”

”Vuonna 2050 Suomessa jokainen ihminen on arvokas yhteiskunnan jäsen. Suomi on hyvinvointiyhteiskunta, joka luo perustan ja edellytykset kansalaisten, yhteisöjen ja yritysten kestäväälle toiminnalle. Luonnon kantokykyä ei ylitetä ja luonnonvaroja käytetään kestäväällä tavalla. Suomi edistää rauhaa, tasa-arvoa ja oikeudenmukaisuutta sekä tarjoaa käytännöllisiä ja kestäviä ratkaisuja maailman ongelmiin.”

2) Edistettävä yhtä tai monia yhteiskuntasitoumuksen tavoitteita.

1. Yhdenvertaiset mahdollisuudet hyvinvointiin
2. Osallistuvien kansalaisten yhteiskunta
3. Työtä kestävästi
4. Hiilineutraali yhteiskunta
5. Luonnonvarojen kantokyvyn huomioiva kulutus
6. Kestävät yhdyskunnat ja paikallisyhteisöt
7. Resurssiviisas talous
8. Luontoa kunnioittava päätöksenteko

3) Oltava konkreettisia.

Ei riitä, että luvataan ”edistää” jotakin asiaa. Tällöin on kerrottava miten asiaa edistetään ja missä aikataulussa. Jos edistäminen vaatii esim. lain muuttamisen, on se mainittava konkreettisenä toimenpiteenä ja kerrottava aikataulu.

Konkretiaa on myös politiikan johdonmukaisuuden varjelu. Liittyessään sitoumukseen toimija (esim. ministeriö) hyväksyy pääsitoumuksen vision ja tavoitteet strategiatyönsä ja poliittisten linjaustensa pitkän aikavälin tavoitekehikoksi. Näin vahvistetaan yhteiskuntapolitiikan politiikkajohdonmukaisuutta ja saavutetaan poikkihallinnollisia synergiaetuja.

4) Oltava mitattavia ja seurattavia.

Sitoumuksen edistymistä mittaavat indikaattorit on ilmoitettava sitoumuksen antohetkellä (tietokantaan). Myös aikataulu ja etenemisaskeleet sitoumuksen saavuttamiseksi ilmoitetaan.

Toimenpidesitoumuksia mittaavat indikaattorit (prosessi-indikaattorit) voivat olla eri toimijoilla hyvinkin erilaisia, riippuen annettavista sitoumuksista. Indikaattorit mittaavat sitoumuksen onnistumista. Niistä koostetaan yhteenvetotietoa toimenpidesitoumusten etenemisestä mm. sitoumusprosessin kampanjasivuille ja toimikunnan kokouksiin. Kansallinen indikaattoriverkosto on tehnyt ylätasoa vaikuttavuusindikaattorit, jotka ovat esillä Findikaattorissa (www.findikaattori.fi).

5) Luotava uutta.

Yhteiskuntasitoumuksen tarkoitus on luoda uudenlaisia toimintatapoja – ja malleja, innovaatioita ja ratkaisuja sekä yhteistyötä.

6) Noudatettava kestävän kehityksen periaatteita, jotka mainittu sitoumusasiakirjassa

Globaali vastuu

Toimintamme vaikutukset ulottuvat pitkälle maamme rajojen ulkopuolelle. Maailman haasteet ovat myös Suomen haasteita ja meillä on mahdollisuus ottaa edelläkävijän rooli yhteisten ongelmien ratkaisemisessa. Globaalin vastuun kantaminen edellyttää oikeudenmukaisuutta: Suomen on varmistettava toiminnallaan myös muiden mahdollisuudet kestävään kehitykseen ja sitä kautta turvallisuuteen ja rauhaan.

Ylisukupolvinen ajattelu

Toimintamme vaikutuksia on arvioitava pitkälle tulevaisuuteen. Sen sijaan, että edistäisimme lyhyen aikavälin intressejä, tarkastelemme päätöstemme vaikutuksia yli tulevien sukupolvien. Sukupolvet ylittävä näkökulma edellyttää laajojen kokonaisuuksien hallintaa, ratkaisujen keskinäisten vaikutusten ymmärtämistä sekä vastuunottoa.

Luonnon kantokyvyn rajallisuus

Maapallon elämää ylläpitävien järjestelmien hyvinvointi on ihmisten hyvinvoinnin edellytys. Ihmisten määrä ja kulutus lisääntyvät. Luonnon järjestelmien kyky tuottaa ja ylläpitää ihmisten ja muiden lajien hyvinvoinnille elintärkeitä toimintoja on vaarantunut. Toimintamme on sopeutettava luonnon uusiutumisen- ja kantokyvyn rajoihin, jotta voimme turvata ihmiskunnan hyvän elämän mahdollisuudet myös tulevaisuudessa.

Yhdessä tekeminen

Kestävän kehityksen toteuttamiseen tarvitaan kaikkia. Jokaisella on oltava valmius kestävien valintojen tekemiseen ja yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Suomessa asioista kyetään sopimaan yhdessä ja voidaan luottaa yhteiskunnan toimivuuteen. Koko elämänkaaren läpi kantava hyvinvointi ja perusturva luovat perustan kestäväälle yhteiskunnalle.

Tiedot ja taidot luovasti käyttöön

Osaamisen, tiedon, taidon ja luovuuden yhdistäminen on viisaan ja pitkäjänteisen tekemisen edellytys. Tarvitsemme sekä kokemuseräisen että tieteellisen tiedon avoimuutta ja jatkuvaa kehittämistä. Kestävien ratkaisujen löytäminen edellyttää jo olemassa olevan tiedon ja taidon hyödyntämistä sekä yhteistyötä. Aloitteellisuus, kokeileminen ja erehtyminen ovat edellytyksiä uusien ratkaisujen löytymiselle.

Aiottuja sitoumuksia voidaan arvioida ennen niiden antamista:

a) Kestävän kehityksen arviointikehikolla:

UNECE, OECD ja Eurostat (6/2013) ovat esittäneet kestävän kehityksen indikaattoreiden yleiskriteereiksi, että ne kuvaavat politiikan tuloksia ”tässä ja nyt” (kansallinen toiminta nyt), ”myöhemmin” (ylisukupolviset tavoitteet) ja ”muualla” (osavastuu globaaleista tavoitteista).

Kestävän kehityksen arviointi	Tässä ja nyt	Muualla	Myöhemmin
Ihmisten hyvinvointi			
Luonnon hyvinvointi			
Talouden menestys			

b) Kestävän kehityksen vaikutustenarviointimatriisilla:

Kestävän kehityksen vaikutusarviointimatriisi auttaa tuottamaan kattavan yleispiirteisen arvion tietyn toimenpiteen mahdollisista hyödyistä ja haitoista kestävyyden eri näkökulmista. Matriisia käyttämällä voidaan tunnistaa pääasialliset vaikutukset sekä mahdolliset myönteiset ja kielteiset sivuvaikutukset. Vaikutusarviointimatriisi soveltuu erityisesti sellaisten vaikutusten arviointien tekemiseen, joissa arviointia tehdään useista politiikkatoimista ja vielä melko karkealla tasolla. Tällöin se tarjoaa systemaattisen, helppokäyttöisen ja suhteellisen vähän resursseja vaativan menetelmän arvioinnin tueksi. Tässä alla olevan vaikutusarviointimatriisin on alun perin kehittänyt SYKE:n tutkijat Nina Nygren, Jari Lyytimäki ja Petrus Kautto muokkaamalla kestävän kehityksen ennakoarviointimatriisista KULTU-ohjelman valmistelutyöhön soveltuvan työvälineen.

Arvioinnin ulottuvuus	Keskeisin haluttu vaikutus kestävän kulutuksen eri ulottuvuuksissa	Välitön merkitys		Pitkän aikavälin potentiaali		Myönteiset ja kielteiset sivuvaikutukset (max. 5 tärkeintä)	Sivuvaikutusten arviointi
		pieni	suuri	pieni	suuri		
		0-----4		0-----4			
Ekologinen (ilmasto & ympäristö)		0 1 2 3 4 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐		0 1 2 3 4 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐			
Sosiaalinen (elämänlaatu)		0 1 2 3 4 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐		0 1 2 3 4 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐			
Taloudellisen (vihreä talous & työpaikat)		0 1 2 3 4 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐		0 1 2 3 4 ☐ ☐ ☐ ☐ ☐			

Välitön merkitys:

toimenpiteen *välittömän* (lähivuosien) vaikutuksen laajuus/suuruus/merkitys

- 4 suuri/kansainvälisesti merkittävä vaikutus
- 3 kohtalainen/kansallisesti merkittävä vaikutus
- 2 pieni/alueellinen vaikutus
- 1 vähäinen/paikallinen vaikutus
- 0 ei mainittavaa vaikutusta

Pitkän aikavälin potentiaali:

toimenpiteen *potentiaalinen* merkitys tulevaisuudessa (n. vuoteen 2020)

- 4 suuri/kansainvälisesti merkittävä vaikutus
- 3 kohtalainen/kansallisesti merkittävä vaikutus
- 2 pieni/alueellinen vaikutus
- 1 vähäinen/paikallinen vaikutus
- 0 ei mainittavaa vaikutusta

Sivuvaikutusten arviointi:

Punainen: Erittäin merkittäviä sivuvaikutuksia, joiden takia toimenpiteen järkevyys saattaa olla kyseenalainen.

Keltainen: Merkittäviä sivuvaikutuksia joiden takia toimenpiteen vaikutuksia tulisi arvioida yksityiskohtaisemmin

Vihreä: Sivuvaikutukset myönteisiä tai selvästi vähäisempiä kuin päävaikutus